

*Ю. С. Конопліна, канд. екон. наук,
ДВНЗ “Українська академія банківської справи НБУ”*

РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ В ЕКОНОМІЧНОМУ ЗРОСТАННІ

Економічне зростання в першу чергу обумовлюється якістю відтворення трудових ресурсів у країні. Відтворення трудових ресурсів відбувається за такими напрямками: 1) кількісне відтворення (збереження та збільшення кількості трудових ресурсів); 2) якісне відтворення (збереження та підвищення якості трудових ресурсів). Збереження та підвищення якості трудових ресурсів, у свою чергу, поділяється на: 1) збереження і підвищення фізичних характеристик трудових ресурсів (тобто працездатності); 2) збереження та підвищення професійних характеристик трудових ресурсів (тобто їх здатності до працевлаштування та можливості реалізувати свою працездатність). Якщо за перший напрямок збереження і підвищення якості трудових ресурсів відповідають соціальне страхування з тимчасової втрати працездатності та соціальне страхування від нещасних випадків на виробництві, то за другий у першу чергу відповідає соціальне страхування на випадок безробіття і частково – загальнообов’язкове державне пенсійне страхування (вплив здійснюється шляхом зміни пенсійного віку та шляхом стимулювання більш пізнього виходу громадян на пенсію, чим досягається регулювання присутності на ринку праці осіб передпенсійного і пенсійного віку, а значить і регулювання кількості робочих місць, доступних для працевлаштування молоді).

Якщо перед соціальним страхуванням з тимчасової втрати працездатності і соціальним страхуванням від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань немає принципово нових завдань (основний напрямок удосконалення – підсилення превентивної та стимулюючої функцій), то перед соціальним страхуванням на випадок безробіття на сучасному етапі постають принципово нові складні завдання: забезпечити одночасно гнучкість даного виду соціального страхування, активні заходи сприяння зайнятості, перепідготовку і підвищення кваліфікації кадрів в умовах підвищення гнучкості ринку праці і розповсюдження неоліберальної моделі трудових відносин.

Забезпечення відтворення трудових ресурсів у країні (за можливістю розширеного) є одним із найважливіших завдань соціального страхування. Виконання цього завдання здійснюється в рамках кожного із чотирьох видів загальнообов’язкового державного соціального страхування. У рамках загальнообов’язкового державного соціального страхування з тимчасової втрати працездатності застрахованим особам надається можливість у випадку тимчасової втрати працездатності протягом періоду дії листка непрацездатності не вести трудову діяльність, отримуючи при цьому залежно від стажу повну або часткову компенсацію втраченого заробітку. Наявність компенсації втраченого за період тимчасової втрати працездатності

заробітку має ключове значення для виконання завдань соціального страхування, оскільки застрахованій особі гарантується не тільки збереження робочого місця, але й те, що сама застрахована особа та члени її родини за цей період практично не відчують погіршення фінансової забезпеченості. Самі по собі гарантії стосовно збереження для застрахованої особи робочого місця характеризуються меншою ефективністю щодо виконання завдань соціального страхування, оскільки потреба в коштах для існування самої застрахованої особи та членів її родини з великою імовірністю змушує тимчасово непрацездатну особу продовжувати трудову діяльність навіть у такому стані.

За допомогою збереження за тимчасово непрацездатною особою робочого місця та виплати такій особі компенсації заробітку, втраченого нею за період тимчасової непрацездатності, соціальним страхуванням вирішуються такі завдання: 1) запобігання продовженню застрахованою особою трудової діяльності в стані тимчасової непрацездатності, а отже, попередження падіння продуктивності праці даної особи; 2) запобігання погіршенню стану матеріальної забезпеченості особи та членів її родини в разі, якщо застрахована особа фізично не має можливості (навіть бажаючи без огляду на всі можливі негативні наслідки) продовжити трудову діяльність у стані тимчасової непрацездатності. Крім того, в рамках даного виду соціального страхування здійснюється часткова оплата санаторно-курортного лікування застрахованих осіб і їхніх дітей, що також спрямовано на підтримку якості та відновлення трудових ресурсів у країні.

Конопліна, Ю.С. Роль соціального страхування в економічному зростанні [Текст] / Ю.С. Конопліна // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник тез доповідей XVI Всеукраїнської науково-практичної конференції (24-25 жовтня 2013 р.). – Суми : УАБС НБУ, 2013. – С. 50-51.